

14e jaargang

nummer 4

april 1978

DAAD EN GEDACHTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

+++++
+ Bij elke bijzondere handeling +
+ gaat het denken aan het doen +
+ vooraf. Bij het handelen van +
+ klassen of massa's blijkt de +
+ betekenis van het handelen +
+ pas achteraf. Hier gaat de +
+ daad vooraf aan het begrip. +
+

+++++
+ Theo Maassen +
+ +++++

DAAD EN GEDACHTE

ORGAAN GEWIJD AAN DE PROBLEMEN
VAN DE ZELFSTANDIGE ARBEIDERSSTRIJD

Geen vaste abonnementsprijs

De uitgave zal worden bekostigd uit *vrijwillige bijdragen*

Red. en adm.: Schouw 48-11, Lelystad

Postgiro 307695

M I J N W E R K E R S S T A K I N G I N D E V E R E N I G D E S T A T E N : " H E T L A A T S T E O O R D E E L "

Zowat negen jaar geleden, op 11 juni 1969, stierf in Washington, bijna 90 jaar oud, John Llewellyn Lewis, de vroegere president van de Amerikaanse mijnwerkersvakbond U.M.W.A. 1). De heersende klasse der Verenigde Staten slaakte een diepe zucht van verlichting. Met Lewis' dood, zo meende zij - en zo had in 1949 al Lewis' biograaf voorspeld 2) -, zou er een einde komen aan het ieder voorjaar opdoemende schrikbeeld van dreigende mijnstakingen. Nu Lewis was gestorven zou men niet langer behoeven te vrezen, dat de orders van het Witte Huis door de kompels zouden worden getrotseerd en dat de daar zetelende president een publieke nederlaag zou moeten slikken. Nu Lewis niet meer leefde zou de macht van het Amerikaanse Congres, dat wil zeggen: háár macht, niet meer regelmatig op de proef worden gesteld.

De Amerikaanse heersende klasse vergiste zich, gelijk ook Lewis' levensbeschrijver zich had vergist. Zij vergisten zich voor wat betreft Lewis' invloed en betekenis, zij vergisten zich in de Amerikaanse mijnwerkers. John Lewis was niet de man wiens stakingsbevelen de kolendelvers blindelings gehoorzaamden. Hij was integendeel een man die op kritieke momenten *eveneens* door hen - met "wilde" stakingen - werd getrotseerd. Niet wijlen John Lewis was aansprakelijk voor de permanente onrust in de Amerikaanse mijnen, hij was er juist met wisselend succes voortdurend op uit om die permanente onrust te kanaliseren. Zijn dood betekende voor het ondernemersdom eerder een *verlies* dan dat daarmee de voorwaarde werd vervuld voor de door mijndirekties en regering zo vurig begeerde vrede aan het kolenfront. Nog geen tien jaar na zijn overlijden zouden alle dwalingen daaromtrent in volle omvang zichtbaar worden. Op 6 december j.l. brak er in de

1) U.M.W.A.: United Mine Workers of America.

2) Saul Alinsky, "John L. Lewis, an unauthorized biography", New York 1949, blz. 372.

V.S. een mijnkonflikt uit dat feller en langduriger zou worden dan enige mijnstaking in het verleden en dat meer uit de hand zou lopen - zowel van de regering als van de U.M.W.A. - dan ooit in de dagen van Lewis was geschied.

Ruim een week nadat 160.000 kompels de arbeid hadden neergelegd meende een Amerikaans tijdschrift, "U.S. News & World Report", het bedrijfsleven gerust te moeten stellen. "De tijden zijn voorbij, dat een mijnwerkersstaking een bedreiging vormt voor de ekonomie", zo heette het. Weldra zou blijken dat daarmee voor de zoveelste keer een volstrekt onjuist beeld van de sociale werkelijkheid was opgehangen.

Het oordeel van "U.S. News & World Report" was mede gebaseerd op de omstandigheid dat de op kolen aangewezen bedrijven over voorraden beschikten die toereikend werden geacht voor cirka honderd dagen. Op het moment dat wij deze regels schrijven hebben de Amerikaanse mijnwerkers al meer dan honderd dagen verbeterd volgehouden. Hun aktie wordt niet langer alleen maar een *bedreiging* voor de Amerikaanse ekonomie, zij is bezig deze te *ontwrichten* en dat op een schaal als waarvan ook bij de hevigste klassegevechten in de Amerikaanse geschiedenis zelden of nooit sprake is geweest.

Volgens een schatting van Amerikaanse experts heeft de mijnstaking de industrie in de V.S. zowat voor de helft verlamd. Meer dan vijf miljoen arbeiders zijn door gebrek aan kolen werkloos geworden en de produktieverliezen worden in de miljarden dollars geraamd. Vele scholen zijn gesloten, de kantoren worden nog slechts spaarzaam verwarmd, tal van bedrijven werken op halve kapaciteit. In de staat Ohio is de noodtoestand afgekondigd. Zuiveringsinstallaties werden er, om energie te sparen, tijdelijk buiten werking gesteld, de Edison Company legde er elf elektrische centrales stil en in de buurstaat Indiana werd de produktie van een aantal elektriciteitsbedrijven met een kwart verminderd. "Binnen afzienbare tijd", zo waarschuwde een deskundige, "zal het hier even donker zijn als in New York toen daar de stroom uitviel."

Dat de staking zulke ingrijpende gevolgen had - ofschoon zij werd uitgeroepen door een bond waarbij slechts ongeveer de helft van alle mijnwerkers was aangesloten en de stilgelegde mijnen nauwelijks de helft van de Amerikaanse kolenproduktie voor hun rekening namen - is hoofdzakelijk een gevolg van drie omstandigheden:

- in de V.S. bestaat geen komplete landelijk verbindingsnet dat het mogelijk maakt van de ene centrale op de andere over te schakelen;
- diverse fabrieken zijn aangewezen op een speciale kolensoort zodat hun tekort niet met een ander soort kolen kan worden opgeheven;
- de stakende mijnwerkers zijn er niet voor teruggeschrokken om kolentransporten met geweld, in diverse gevallen zelfs met wapengeweld 3), te verhinderen.

Het laatstgenoemde feit vormt er al een aanwijzing voor dat deze Amerikaanse mijnwerkersstrijd met buitengewone gerimmigheid werd gevoerd. Goederentreinen en binnenschepen zijn beschoten, vrachtauto's zijn met behulp

3) Het wapenbezit van de individuele burgers is in de Verenigde Staten veel minder aan banden gelegd dan hier en in tal van andere landen.

van barrikaden en op de wegen gestrooide kopspijkertjes tot stoppen gedwongen, fabrieksinstallaties zijn moedwillig vernield, machines zijn hier en daar gedomonteerd, op sommige spoorlijnen - bijvoorbeeld in de staat Illinois - zijn versperringen aangebracht. Dat de overheid bij dit alles niet werkloos is blijven toezien, blijkt alleen al uit het feit dat langs de grote wegen met machinepistolen uitgeruste leden van de nationale garde zijn geposteed, gereed om tegen de stakers op te treden. "Het lijkt wel een oorlog", zo heeft een Amerikaan de situatie gekarakteriseerd. Op het moment dat dit bericht werd geschreven had deze oorlog al twee doden en enkele tientallen gewonden geëist.

De oorlog waarvan wij spreken is er een waarin diverse partijen tegen verschillende tegenstanders streden: de vakbond streed tegen de mijndirekties, de mijndirekties tegen de - naar een kompromis strevende - regering in Washington, de arbeiders en de bond streden gezamenlijk tegen ongeorganiseerden of tegen onderkruipers en tenslotte streden de mijnwerkers verbitterd tegen hun "eigen" bond.

Het begon allemaal op het tijdstip dat de geldigheidsduur van de cao verstreken was en er omtrent een nieuwe cao nog geen overeenstemming was bereikt. De onderhandelingen waren stukgelopen, *niet* op de - in het geheel niet aanwezige - onverzettelijkheid van de huidige U.M.W.-president Arnold R. Miller (4), maar op het met 30 tegen 6 stemmen uitgesproken veto van de cao-kommissie. Weliswaar had Miller een loonsverhoging van 37% weten los te peuteren, maar hij had zich tegelijkertijd bereid verklaard de ondernemers tegemoet te komen op een aantal punten die voor de commissie onaanvaardbaar waren. Miller wilde de mijndirekties het recht toekennen om aan deelnemers aan een "wilde" staking een boete op te leggen van 20 dollar per dag en hij had er zich bovendien mee akkoord verklaard dat de ondernemers een zekere mate van controle zouden kunnen uitoefenen op de ziekenkas en het pensioenfonds van de bond.

Hoe aantrekkelijk het voor de U.M.W. op zichzelf ook mocht zijn dat er een dam zou worden opgeworpen tegen onofficiële akties, Millers medebestuurders beseften dat zij met dergelijke afspraken niet bij hun achterban hoefden te verschijnen. Dat Miller, die er herhaaldelijk blijk van had gegeven dat de belangen van de mijnwerkers hem bitter weinig of in het geheel niet interesseerden 4), die afspraken redelijk en aanvaardbaar had

4) Het vooraanstaande weekblad "Time" heeft Arnold Miller een "onbekwame" vakbondsleider genoemd. Dergelijke woorden, afgedrukt in een periodiek dat kan worden beschouwd als de spreekbuis van het meer intelligente deel van de Amerikaanse bourgeoisie, onderstrepen voor de zoveelste keer dat het ondernemersdom veel meer baat heeft bij een vakbondsbestuurder die door middel van een schijnbaar militante houding de vakbondsleden aan zich weet te binden. Miller wist slechts hun haat te wekken, bijvoorbeeld doordat hij het bezoeken van partijtjes en baseballwedstrijden belangrijker vond dan het voeren van onderhandelingen over de cao. Van die haat is Miller zich zeer wel bewust. Woedende mijnwerkers immers hebben hem herhaaldelijk bedreigd. Sindsdien draagt hij, zo hebben Amerikaanse journalisten bericht, een revolver in de broekriem en laat hij zich door een lijfwacht vergezellen.

geacht kon niet anders dan afbreuk doen aan het vertrouwen van de leden. Het haar besluit om het maar niet op hun oordeel te laten aankomen trachtte de cao-kommissie de morele schade voor de bond zoveel mogelijk te beperken. Dat betekende overigens wel, dat de arbeid diende te worden neergelegd, want de mijndirekties hielden star aan de strafbaarheid van "wilde" akties vast en bij de U.M.W. gold al sinds lang de regel, dat er zónder kontrakt niet wordt gewerkt. Het kwam er op neer dat de vakbondsleiding - noodgedwongen - koos voor "een geringer kwaad" dan een verder gezichtsverlies, dat zij zich niet meer kon veroorloven na het gezichtsverlies dat de organisatie eerder al bij herhaling had geleden.

Gevolg van dit alles: begin december ging er een stakingsoproep uit van een op aktie nauwelijks voorbereide, aarzelende bond, waarvan de leden eensgezind, vastberaden en offerbereid ten strijde trokken. Op die leden moest deze bond binnen de kortste keren zijn greep verliezen. Dat is dan ook precies wat er bij deze mijnstaking gebeurde. Een toonaangevend dagblad als "The Washington Post" stelde vast dat de eens zo machtige U.M.W. "ten prooi was aan de anarchie en zijn gezag over de kompels van dag tot dag zag tanen". De Amerikaanse korrespondent van het Britse dagblad "The Gardian" schreef, dat de mijnwerkersstaking "een bedreiging vormde voor de bond zélf" en wel "een ernstiger bedreiging naarmate de staking langer duurde".

Millers medebestuurders mochten het hunne hebben gedaan om het geschokte vertrouwen van de kompels in "hun" organisatie te herstellen, het enige middel dat zij daartoe konden aanwenden keerde zich tegen hen en bewerkstelligde juist het tegenovergestelde van wat zij ermee beoogden. Tussen de arbeiders en de bond werd de kloof voortdurend groter. De stakers, verbitterd en wanhopig omdat de U.M.W. geen stakingsgeld kon of wilde uitkeren, slachtoffer van allerlei, op hun afmatting en uitputting gerichte maatregelen van overheden en ondernemers, weerden zich met middelen die allerm minst uit het arsenaal van de vakbeweging afkomstig waren. Het waren die middelen - behalve de reeds genoemde onder andere ook de bestorming van een krachtstation in West-Virginia - die hun van burgerlijke zijde het verwijt op de hals haalden dat zij "ongedisciplineerd" waren en "geen enkel verantwoordelijkheidsgevoel" bezaten. Maar juist met deze middelen ontwikkelden de mijnwerkers een macht, waarvan zelfs John Lewis, laat staan arnold Miller, nooit had kunnen dromen.

De mijnstaking legde niet alleen de Amerikaanse auto-giganten zoals General Motors, Ford en Crysler plat - doordat er een tekort aan staal ontstond, dat de hoogovens niet meer konden aanvullen - maar zij had ook tot gevolg dat mét de ontwrichting van het bedrijfsleven tegelijkertijd de economische politiek van president Carter op losse schroeven werd gezet. Diens streven naar een beperking van de aanzienlijke, miljarden verslindende olie-import - een van de belangrijkste oorzaken van het tekort op de Amerikaanse handelsbalans en daarmee een van de oorzaken van de koersdaling van de dollar - was tot mislukking gedoemd op hetzelfde ogenblik dat de industrie uit gebrek aan kolen meer dan ooit op olie als energiebron was aangevallen. Vandaar dat Carter terstond na het uitbreken van het konflikt een hartstochtelijk beroep deed op beide partijen om zo snel mogelijk tot overeenstemming te komen; vandaar dat hij aanstonds zijn minister van arbeid, Ray Marshall, tot bemiddelaar benoemde. Maar Carters enkele malen herhaald argument, dat "de mijnwerkersstaking in strijd was met het nationale belang" maakte op de arbeiders niet de minste indruk. Aan het na-

tionale belang, zo verklaarden de kompels, hadden zij geen boodschap 5).

Na verloop van tijd gebeurde wat te verwachten viel. Het kwam tussen de strijdende arbeiders enerzijds en de U.M.W. anderzijds tot een volledige breuk. De bond aanvaardde een kompromis dat onder zware druk van Carter ter tafel was gebracht. De mijnwerkers echter verwierpen het akkoord en zetten, grimmiger nog dan tevoren, hun aktie voort.

Dit alles - deze strijdbare, tegen de burgerlijke moraal indruisende mentaliteit van de arbeiders, de verlamming van zowel de produktie als het openbare leven, de financiële zorgen, de in duisternis gehulde straten, de beklemmende oorlogssfeer - deed topfunktionaris Philip Hughes van het departement voor energievoorziening in Washington somber verzuchten, dat het wel leek "alsof men voor de ondergang van de wereld stond". Even somber uitte zich gouverneur James Rhodes van Ohio. "We zijn", zei hij, "al bezig af te tellen tot aan de katastrophe". Collega's van Hughes op het departement spraken van "de nadering van 'het laatste oordeel'", de dag waarop - indien men de bijbelse profeet Joël geloven wil - "hemel en aarde zullen beven". In de Verenigde Staten, waar het gedreun van de pneumatische hammers in de mijngangen en het ondergrondse geweld van dynamietexplosies al maandenlang was verstomd, beefde vooralsnog niet de aarde maar enkel de heersende klasse.

Op hetzelfde moment dat de Amerikaanse mijnwerkers - begin maart - de tussen patroons en vakbond bereikte overeenkomst als "volstrekt ontoereikend" verwierpen kwam de strijd aan 't kolenfront in een nieuwe fase. President Carter maakte gebruik van de beruchte Taft-Hartleywet van 1947. Hij deed dat mede op aandrang van niemand minder dan George Meany, de voorzitter van de Amerikaanse vakcentrale AFL-CIO 6), die kennelijk niet minder beefde dan het kapitaal en de regering in Washington.

Bij rechterlijk vonnis werd de stakers gelast weer aan het werk te gaan. Zou er binnen tien dagen nog geen nieuwe cao voor de mijnindustrie kunnen worden afgesloten dan zou er de bij de wet voorziene afkoelingsperiode van 80 dagen worden voorgeschreven. Het middel werkte niet. De mijnwerkers, die zich ook in het verleden - onder het bewind van president Truman - niet door de Taft-Hartley-procedure hadden laten intimideren, trokken zich niets van de rechterlijke uitspraak aan. Toen Carter daarop verklaarde, dat hij eventueel de mijnen tijdelijk zou naasten en militairen in zou zetten, gaven de stakers te kennen, dat hun dat hoegenaamd geen vrees aanjoeg. Van diverse zijden werd de president er aan herinnerd, dat Truman destijds hetzelfde had gedaan en zijn nederlaag had moeten erkennen. De Amerikaanse pers citeerde het beroemde woord van vakbondsleider William Green, dat men "geen kolen kan delven met bajonetten".

Bij het schrijven van dit artikel duurt de Amerikaanse mijnwerkersstaking nog altijd voort, niettegenstaande alle geruchten over een op handen zijnde oplossing. Wat zij tot dusver leert is bovenal dit, dat arbeiders die hun lot niet zonder meer aan de vakbeweging toevertrouwen, maar bereid zijn het zélf in handen te nemen zodra 't optreden van de vakbonds-bureaucratie niet aan hun verwachtingen beantwoordt of ontoereikend blijkt,

}}

5) Men zie het artikel "Langdurige staking ondermijnt Carters energiebeleid" in het dagblad "Trouw" van 11 maart 1978.

6) Mededeling van de Washingtonse korrespondent van "The Guardian" op 25 februari 1978.

een grotere macht ontwikkelen kunnen dan waartoe de traditionele, tot het kapitalistische systeem behorende organisatie ooit in staat is. Niet U.M.W.-voorzitter Miller heeft het Amerikaanse ondernemersdom vrees ingeboezemd, de mijnwerkers hebben dat gedaan, bovenal doordat zij getoond hebben van een geheel andere geest te zijn vervuld dan die welke in de bovenlaag der maatschappij wordt aangetroffen. Noch voor de burgerlijke eigendom, noch voor de burgerlijke wet, noch voor de handhavers der burgerlijke orde hebben de strijdende kompels ook maar enige eerbied aan de dag gelegd. Hoe weinig ter zake bijbelse vergelijkingen ook mogen zijn, het is volstrekt begrijpelijk dat er op hoog niveau van "het laatste oordeel" en van "de naderende ondergang van de wereld" werd gerept. De Amerikaanse mijnwerkers hebben met hun grimmige aktie een onherroepelijk oordeel geveld over de kapitalistische produktieverhoudingen. Indien hun staking al niet het einde van de wereld aankondigde, wezenlijk toch wel dat van de *kapitalistische* wereld, ook al was het dan uiteraard geenszins hun oogmerk om die ten val te brengen. Niet om revolutie te maken zijn zij ten strijde getrokken. Maar toen zij - als arbeiders en op hun wijze - voor veel beperkter en bescheidener doeleinden in aktie kwamen beleefde het kapitalistische Amerika zoiets als een sociale revolutie.

N a s c h r i f t

Bij het op stencil zetten van dit artikel is er meer over de mijnwerkersstaking bekend. Op zaterdag 25 maart j.l. berichtte "Het Parool", dat de mijnwerkers een bereikt akkoord hebben goedgekeurd. Het akkoord houdt o.a. in, dat zij een loonsverhoging van 31% krijgen, zodat hun uurloon tot 22 gulden stijgt, dat zij een geringere bijdrage voor de medische voorzieningen behoeven te betalen en dat in tegenstelling tot het bepaalde in vorige kontrakten "wilde" stakingen niet meer bestraft zullen worden. Vooral het laatste, het niet meer strafbaar stellen van deelneming aan een "wilde" staking, achten wij een grote overwinning. Overigens stemde een aanzienlijk deel van de stakende mijnwerkers tegen het bereikte akkoord.

=====

D E S T A K I N G E N I N W E S T - D U I T S L A N D

Sedert het begin van dit jaar is er duidelijk sprake van een toenemen de strijdbaarheid van de arbeidersklasse in West-Duitsland. Na elkaar zijn de havenarbeiders, de typografen en de metaalbewerkeren in staking gegaan. Lang voordat de laatsten op grote schaal de arbeid neerlegden waren er in de deelstaat Baden-Württemberg al kleine en geheel spontane werkonderbrekingen, waarmee de werkers in de metaalsektor kracht bijzetten aan hun diverse looneisen.

De sterke druk van de vakbondsleden op hun respektievelijke bonden is niet zonder uitwerking gebleven. Toen het er op aan kwam hebben de organisaties zich tot de tolk van hun achterban gemaakt. Voor onze lezers behoeven wij nauwelijks uiteen te zetten, dat wij dat allesbehalve als een van-

zelfsprekend iets beschouwen. Integendeel: het is een gang van zaken die een verklaring vereist. Wie, zoals wij, de vakbeweging als een instituut van de burgerlijke maatschappij beschouwt, wie er van op de hoogte is dat een zo vooraanstaand periodiek als het Duitse weekblad "Der Spiegel" nog maar kort geleden nadrukkelijk betoogde, dat de vakbeweging in de Bondsrepubliek "geenszins tegen het bestaande (kapitalistische) systeem strijdt", die vraagt zich af, waaraan de recente militante houding van deze zelfde vakbeweging moet worden toegeschreven.

Twee omstandigheden, zo luidt het antwoord, zijn van beslissende betekenis geweest voor de jongste ontwikkelingen: de houding van 't Duitse ondernemersdom en de bijzonder sterke pressie van onder op, waaraan de besturen juist in de gegeven situatie geen weerstand konden bieden.

Nog niet zo heel veel weken terug heeft het Duitse ondernemersverbond - het Bundesverband der Deutschen Industrie (B.D.I.) - bij het Federale Gerechtshof in Karlsruhe een klacht ingediend tegen de vakbeweging. De patrouns waren van mening, dat bepaalde verlangens ten aanzien van een uitbreiding van de z.g. medezeggenschap - hoe uiterst bescheiden overigens ook - in strijd met de Duitse grondwet moesten worden geacht. De klacht berustte op een volkomen verkeerde beoordeling van de vakbeweging, van gelijke aard als die waarvan de Conservatieve regering-Heath in Groot-Brittannië blijk gaf toen hij, tegen de nadrukkelijke waarschuwing van vooraanstaande vakbondsleiders in, de wet op de Industriële Verhoudingen door het parlement joeg. Niet voor niets heeft "Der Spiegel" (nr. 2, 1978) opgemerkt, dat de z.g. medezeggenschap een ding is, dat door de vakbeweging in de plaats van de loonstrijd op de voorgrond wordt geschoven. Kanselier Helmut Schmidt, aldus "Der Spiegel", heeft het ondernemersdom er aanstonds op gewezen, dat zij met de indiening van hun klacht een enorme stommititeit hadden uitgehaald. Hierdoor, aldus de redactie van "Der Spiegel", is de weg naar een tikkeltje meer medezeggenschap voorlopig geblokkeerd en dat heeft tot gevolg, dat de vakbeweging niet langer in staat is de aandacht van de leden op dat soort politieke veroveringen te richten, zodat zij, wil zij gezichtsverlies vermijden, nu wel het zwaartepunt van haar aktiviteit op materiële eisen moet leggen.

Het betoog van "Der Spiegel" laat aan duidelijkheid niets te wensen over. Zonder de "enorme stommititeit" van het ondernemersverbond waren de vakbonden in West-Duitsland wellicht in staat geweest - maar zekerheid bestaat daaromtrent natuurlijk niet - de medezeggenschapsidealen op de voorgrond en het loonzakje naar de achtergrond te schuiven. Thans konden zij dat in geen geval. Vandaar de houding van de bonden in al die konflikten die zich in de drie achter ons liggende maanden hebben voorgedaan.

De havenstaking werd uitgeroepen op 24 januari. Dat het initiatief daartoe niet van de transportarbeidersbond is uitgegaan, blijkt uit een verklaring van voorzitter Siegfried Bussjäger van de afdeling Hamburg, die te kennen gaf, dat de arbeiders tevoren al geheel spontaan het werk hadden neergelegd. Niets of niemand kon hen tegenhouden, zo zei hij. Met andere woorden: voor de bond bestond er geen enkele keuze.

Door de aktie werden de havens van Hamburg, Bremen, Brake, Emden, Lübeck en Cuxhaven volledig lamgelegd. Het ging om een loonsverhoging die aanzienlijk meer bedroeg dan de 4,6% waartoe de ondernemers aanvankelijk en de 5,7% waartoe zij tenslotte bereid bleken. De bond verlangde 7%; de arbeiders eisten in feite nog meer en zij waren het tenslotte die de overwinning behaalden.

Twee dagen na het begin van de staking ondernam burgemeester Klose van Hamburg een bemiddelingspoging, die volledig schipbreuk leed. Enkele dagen later probeerde hij het opnieuw. De ondernemers toonden zich toen bereid 7% te geven en daarop gelastte de transportbond de arbeiders weer aan het werk te gaan. Aan dat bevel gaven deze echter geen gevolg. Zij zetten de staking voort. "Van dat moment af", zo konstateerde "Der Spiegel" (nr. 6), "was de havenstaking zowel tegen de patroons gericht, als tegen de regering (die de loonsverhogingen in de Bondsrepubliek niet boven een gemiddelde van 4,5% wilde laten uitgaan) en tegen de vakbond." Alle drie, ondernemerdom, regering en vakbond, werden door de "wilde" aktie van de havenarbeiders verslagen. Behalve de reeds toegezegde loonsverhoging van 7% verwierpen de arbeiders nog een extra uitkering van DM. 115. "De havenarbeiders", sprak burgemeester Klose, "moet men bepaald niet onderschatten". De redaktie van "Der Spiegel" die zijn woorden citeerde, stelde vast, dat de vakbond duidelijk blij gaf van zwakte, wanneer men zijn houding vergeleek met die van de fiere en zich van hun kracht bewuste havenarbeiders ("Der Spiegel", nr. 6).

De zege die de havenarbeiders hadden bevochten verontrustte zowel de politici en parlementariërs van de S.P.D. als de Duitse vakbewegingsbureaucratie. "De havenarbeiders", zo verklaarden zij in koor, "hebben door halsstarrig aan hun eisen vast te houden de nationale ekonomie in gevaar gebracht". Daarop antwoordden de havenarbeiders: "De nationale ekonomie? kennen wij niet. Daar hebben we schijt aan." ("Der Spiegel", nr. 6).

In datzelfde nummer laat "Der Spiegel" een waarschuwing horen: "Het in de havens bereikte resultaat zal tot gevolg hebben dat de loonstrijd wordt verscherpt. De vakbewegingsbureaucratie zal rekening moeten houden met een nog grotere druk van de zijde van haar leden."

Op het moment dat "Der Spiegel" deze woorden schreef was de vakbewegingsbureaucratie al druk bezig zich tegen eventuele eisen van haar leden af te zetten. "De havenstaking", zo verklaarden zij, "is bepaald geen model voor andere stakingen, geen voorbeeld dat navolging verdient" (geciteerd uit "Der Spiegel", nr. 6). Maar de leden dachten daar bepaald anders over dan de leiders. Kaderleden maakten er melding van, dat de havenstaking overal het effect had gehad van de bekende lont in het kruitvat.

Na de havenarbeiders kwamen de typografen in aktie. Hun strijd, die vrijwel op hetzelfde moment begon dat die van de havenarbeiders zo succesvol was geëindigd, was aanvankelijk "wild". Twee weken lang hield de bond zich strikt afzijdig. Toen konden de bestuurders een dergelijke afwijzing niet langer volhouden. De aktie werd officieel verklaard. Geen looneisen vormden de inzet. Er werd gestreden voor het behoud van de werkgelegenheid in een bedrijfstak waarin het aantal arbeidsplaatsen voortdurend verminderde als gevolg van nieuwe technieken. Er was geen behoefte meer aan machinezetters nadat de fotografie zich meester had gemaakt van de kranten en de boekdrukkerijen.

De ondernemers weigerden voor de naaste toekomst werkgelegenheid te garanderen. Inplaats daarvan beantwoordden zij de staking met uitsluitingen op grote schaal. Als gevolg daarvan konden de meeste Duitse kranten niet verschijnen. Bij afwezigheid daarvan is ook onze informatie over deze aktie en over de weldra uitgebroken metaalstaking uitermate gebrekkig. wij nemen ons voor op beide stakingen nader terug te komen.

=====

EEN PAAR VOORLOPIGE KANTTEKENINGEN

Bij een vergelijking van de Amerikaanse mijnwerkersstaking met de havenstakingen in de Duitse bondsrepubliek dringen zich - ondanks de grote verschillen - enkele punten van overeenkomst op. Deze geven ons aanleiding tot een paar uit de aard van de zaak voorlopige kanttekeningen.

1. Beide akties zijn in zoverre op overeenkomstige wijze verlopen, dat het in beide gevallen aanvankelijk om een "officiële" staking ging, die door de bond werd uitgeroepen, al dan niet onder druk van onder op.

2. Beide akties zijn na verloop van tijd "wild" geworden doordat de erbij betrokken organisaties tot een akkoord met de ondernemers kwamen, een akkoord, dat voor de arbeiders onaanvaardbaar was.

3. In beide gevallen is het de *zelfstandige* strijd geweest die aan ondernemers en regering de grootste moeilijkheden heeft berokkend.

4. In West-Duitsland, waar de staking van veel korter duur was dan in de Verenigde Staten, slaagden de arbeiders er in méér te bereiken dan waartoe de bond in staat was. In Amerika, waar op het moment dat we dit schrijven de strijd nog in volle gang is, gingen de arbeiders véél verder dan de bond kon gaan en pasten zij methoden toe die verstrekkender gevolgen hadden dan welk vakbondsoptreden ook.

5. Zowel in Duitsland als in de Verenigde Staten schrok de vakbeweging niet minder van de zelfstandige arbeidersaktie dan regeerders en ondernemers. In Duitsland bleek dat onder andere hieruit, dat de vakbeweging terstond de arbeiders in andere bedrijfstakken begon af te remmen; in de V.S. werd dat duidelijk doordat de landelijke vakbeweging zich vóór het toepassen van de Taft-Hartley-~~et~~ verklaarde.

6. Beide stakingen bewijzen, dat zelfstandige arbeidersstrijd zich niet altijd van meet af aan tegen de vakbeweging behoeft te keren. Zowel in Duitsland als in de Verenigde Staten hebben de arbeiders zich van de bond bediend tot op het tijdstip dat het hun onmogelijk werd zich er nog langer van te bedienen. Zij hebben zich toen het zover was niet om principiële, maar om *praktische* redenen tegen de organisatie gekeerd. Zij hebben daardoor nog weer eens aangetoond, dat de zelfstandige strijd ook uit de vakbondsaktie kan groeien, dat zij niet het gevolg is van een (theoretisch) inzicht in het wezenlijk karakter van de vakbeweging of een gevolg van het bewustzijn van hun eigen kracht. Een dergelijk bewustzijn hebben in Duitsland de havenarbeiders en in de V.S. de mijnwerkers, zich pas *in* en *door* de strijd verworven.

7. Beide stakingen zijn naar onze mening om die reden een duidelijke aanwijzing, hoe het met de ontwikkeling van de zelfstandige beweging van de arbeiders in de werkelijkheid, in de praktijk, is gesteld.

=====

Het jaar is al weer ruim drie maanden oud, wanneer dit nummer van "Daad en Gedachte" bij onze lezers in de bus valt. Men zou zo denken, dat die tijd ruimschoots voldoende is geweest om een financiële bijdrage voor dit jaar over te maken. Niets is echter minder waar. Er zijn nog steeds lezers, die menen, dat ze rustig op de helft of aan het einde van het jaar kunnen betalen. Dat is echter een misvatting. Elk nummer van ons blad kost veel geld en moet worden betaald. Wilt u, die nog niet hebt betaald, daar aan denken? Het maakt ons het werk een stuk gemakkelijker.

Boekbespreking

DE PIRAMIDE DER TIRANNIE

"De piramide der Tirannie. Anarchisten in Nederland". Samengesteld door Hans Ramaer. Uitgegeven door Wetenschappelijke Uitgeverij b.v. te Amsterdam. Prijs onbekend.

In mijn kinderjaren kwamen regelmatig op zondagochtend diverse anarchistten bij ons thuis. Gezamenlijk trokken de mannen en vrouwen de omliggende dorpen in om daar te kolportereren met anarchistische bladen. Nog hoor ik de roep: "Koopt en leest De Arbeider". Maar zo heb ik ook nog "De Moker" en "Alarm" horen aanprijzen. Bij dergelijke kolportagetochten werd er door een deel der betrokkenen gezongen, terwijl het andere deel kolporteerde. Liederen als "De wapens neer", "Broeders laat ons de kazerne slopen" en "Aan elke lantaarn een strop" stonden altijd op het repertoire. Meermalen gebeurde het dat op zo'n kolportagetocht door de politie werd ingegrepen. Verhoor op het politiebureau was dan vaste troef. Voor ons kinderen was het dan altijd de vraag of vader die avond wel thuis zou komen.

Aan dat alles moest ik terugdenken bij het lezen van het door Hans Ramaer samengestelde boek "De Piramide der Tirannie", waarin artikelen of fragmenten van artikelen van diverse anarchistten zijn opgenomen. Ik geloof dat Ramaer hiermee een goed werk heeft gedaan. Temeer omdat hij alle stromingen van het anarchisme aan bod heeft laten komen. En dat zijn er nogal wat geweest. Ook de tegenstellingen die er altijd in de anarchistische beweging zijn geweest worden door hem niet verzwegen. Integendeel: in een uitvoerige uiteenzetting, die ruim vijftig pagina's beslaat, laat hij als het ware de hele anarchistische beweging de revue passeren. In die uiteenzetting heeft hij, volgens mij althans, de verschillende stromingen bijzonder goed getypeerd.

Alleen: in die uiteenzetting geeft Ramaer een bepaalde zaak onjuist weer en in een andere zaak verzwijgt hij iets. Om bij het laatste te beginnen moeten we naar pagina 52 van zijn boek gaan. Daar lees ik, dat Albert de Jong in de brochure "Oorlog tegen Hitler Duitsland?" schreef dat de Duitse regeringsleiders zonder twijfel in de beklaagdenbank thuishoor-den. "Maar in diezelfde beklaagdenbank behoren naast Hitler, Goebbels en Goering de Franse en Engelse ministers wegens de door hen gesanctioneerde misdaden in de koloniën en wegens de verantwoordelijkheid die zij dragen voor de toestand in Duitsland en voor 't huidige oorlogsgevaar in Europa." De bewuste brochure van Albert de Jong ken ik niet. Ramaer zal echter zonder twijfel juist hebben geciteerd. Waarom ook niet? Maar.... wat Ramaer zeker had moeten vermelden is, dat Albert de Jong na de tweede wereldoorlog en wel in de vijftiger jaren op het zelfde standpunt stond als de syndicalisten in Zweden, namelijk het standpunt, dat de democratische staten zich gewapenderhand moesten verdedigen tegen een aanval van een autoritaire staat. Dit om de democratische vrijheden, die de arbeiders zich hadden verworven, te verdedigen. Op een lezerskonferentie van de A.S.P. in Kras-

napolsky te Amsterdam, als ik me goed herinner was het in het begin van het jaar 1953, koos Albert de Jong ondubbelzinnig voor het standpunt van de Zweedse syndikalist. Op die konferentie was ik zelf aanwezig. Dit standpunt van Albert de Jong had Ramaer de lezers van zijn boek niet mogen onthouden.

Een andere (kwali)ke) onjuiste weergave geeft Ramaer van het verlaten van Anton Constandse van de anarchistische beweging in 1938. Hans Ramaer zegt daarvan:

"een poging om nochtans alle anarchistische organisaties en groepen bijeen te brengen mislukte door 'persoonlijk gekibbel, waardeloos gezwets en een pacifisme dat alleen het fascisme in de kaart speelt', zoals het bestuur van de Federatie van Anarchisten in Nederland het in 1938 opschreef. Het was de reden dat Constandse en anderen teleurgesteld de anarchistische beweging verlieten."

De wens was bij Ramaer blijkbaar de vader der gedachte. Want het is algemeen bekend, dat niet *dat* de reden van Constandse's vertrek uit de anarchistische beweging is geweest. Gekibbel en waardeloos gezwets had hij altijd meegemaakt zolang hij deel uitmaakte van de anarchistische beweging. Dan had hij de beweging reeds veel eerder verlaten. De werkelijke reden is geweest, dat Anton Constandse positie had gekozen in de imperialistische oorlog die te wachten stond. Hij koos voor de geallieerde strijdmachten die een einde zouden maken aan "het barbarisme van het Derde Rijk". En Ramaer had dit kunnen weten, had het *moeten* weten. Want in "De Nieuwe Gids" van augustus 1965 heeft Constandse verklaard waarom hij de anarchistische beweging had verlaten, en die verklaring werd in de nummers van 19 maart en 2 april 1966 door "Recht voor Allen" overgenomen. Welnu, in die verklaring zegt Constandse:

"Het was duidelijk dat de Spaanse burgeroorlog het voorspel was van de tweede wereldoorlog, die ontketend zou worden door Hitler en Mussolini. Aan welke kant moesten wij dan staan in ons eigen land? Ook soms neutraal gezind zijn tegenover het onvoorstelbare barbarisme van het Derde Rijk? Dat de aanval zou komen daaraan twijfelde ik juist na München niet meer. Welnu, *ik heb gekozen*. (Kursivering van mij, J.M.). Gekozen *vóór* degenen, die met geweld naar de ondergang zouden streven van dit regime van ontaarde moordenaars."

Dit is wel heel iets anders dan Ramaer ons wil doen geloven. Niet om het gekibbel verliet Anton Constandse de anarchistische beweging, maar omdat hij een keuze had gedaan voor één van de imperialistische machten, zoals bijvoorbeeld Peter Kropotkin *vóór* hem in de eerste wereldoorlog een keuze had gedaan. Hoe ik over die keuze van Constandse denk is hier niet aan de orde. Wie er belangstelling voor heeft kan het nalezen in mijn "Open brief aan A.L. Constandse", gepubliceerd in "Daad en Gedachte", nummer 5 van mei 1966.

Dat Hans Ramaer die verklaring uit "De Nieuwe Gids" en "Recht voor Allen" niet kent, lijkt mij ongeloofwaardig. Dit is temeer bevreemdend omdat hij in zijn "Verantwoording" zegt, dat zonder de adviezen van o.a. Con-

standse het boek er niet gekomen zou zijn.

Een dergelijke valse weergave nu doet afbreuk aan een boek, dat ik ondanks dat met veel plezier heb gelezen.

J.H.

O P G E H E V E N W E G E N S S U K S E S ? H O E Z O ?

De Werkgroep voor een Maatschappij-kritische Vakbeweging - de werkgroep die ijverde voor een vakbeweging die zich "kritischer en radikaler dan tot dusverre tegenover de kapitalistische samenleving zou opstellen" en die bovendien "een interne democratisering" van de diverse bonden voorstond - is op 4 maart j.l. opgeheven. "De Volkskrant", die op 11 maart, dus precies een week later, van die opheffing melding maakte, verklaarde in een korte beschouwing dat de opheffing van deze werkgroep het logische gevolg was van haar "succes". "De vakbeweging", zo las men in het bewuste stukje in genoemd ochtendblad, "is in de loop van de jaren strijdvaardiger geworden..."

Een dergelijke verklaring legde ook FNV-bestuurder Herman Bode af, die gedurende enkele jaren nauw bij het reilen en zeilen van de werkgroep was betrokken. "Ik ben ervan overtuigd", aldus Bode, "dat de werkgroep invloed heeft gehad op de veranderde opstelling van de vakbeweging. Het was natuurlijk niet de enige faktor. Maar het feit dat de werkgroep er in 1970 en '71 was heeft zeker betekenis gehad." Bode gaf ook te kennen dat de interesse voor de werkgroep "misschien is afgenomen, omdat de leden nu meer in hun bond te zeggen hebben gekregen dan toen het geval was. Kritiek kan nu in de bond naar voren komen", zo verklaarde hij.

Van welke veranderde opstelling, zo vragen wij ons af, spreekt Bode eigenlijk? Van die welke in 1973 ertoe leidde dat achter de ruggen van de arbeiders om het zogenaamde "Paasbestand" werd gesloten? Van die, waarvan een vooraanstaand bestuurder getuigenis aflegde toen hij verklaarde dat de bezetting van de ENKA in Breda had plaats gevonden om een bezetting van onder op te voorkomen? Van die waarvan de vakbeweging in 1977 blijk gaf toen Wim Kok het signaal gaf tot prikakties omdat - naar hij uiteenzette - ná het "paasbestand" de vakbeweging zich geen verder gezichtsverlies kon permitteren?

In welk opzicht, zo vragen wij, hebben de leden van een vakbond heden méér te zeggen dan in het verleden?

Het antwoord op al deze vragen is, bij de opheffing van de werkgroep gegeven door de werkgroep zelf. "De opheffing", zo werd van die kant meegedeeld, "houdt *niet* in dat de werkgroep haar doeleinden bereikt acht." En aan die woorden wordt zelfs toegevoegd: "Geenszins".

Dat is duidelijke taal, waarvan de betekenis echter terstond weer wat wordt afgezwakt door de verklaring, dat "er wat de zeggenschap van de vakbondsleden en de kritische houding van de vakbeweging toch wel iets is veranderd."

Met andere woorden: de werkgroep zegt bij haar opheffing in één adem, dat zij haar doeleinden volstrekt *niet* heeft bereikt en dat er toch wel "*iets*" van is verwezenlijkt. Dat komt er op neer dat er in feite een verklaring wordt gegeven die de buitenwereld geen stuk wijzer maakt. Meer hou-

vast heeft men aan een zin uit 't "Volkskrant" stukje, die als volgt luidde: "Intussen hebben... talrijke mensen uit deze kritische beweging posities bereikt waarin ze zélf invloed op het beleid hebben." Naar onze overtuiging wordt daarmee de spijker op de kop geslagen: in een dergelijke positie kunnen ook de meest kritische vakbondsbestuurders niet anders handelen dan overeenkomstig de mogelijkheden die de vakbeweging krachtens haar wezen nu eenmaal biedt.

=====

H E T B I J T E N V A N D E H O N D E N V A N D E K A T

Het eind vorig jaar opgetreden kabinet-Van Agt heeft over het algemeen niet zo'n beste pers gehad. Het is - en dat niet alleen in de nauw met de P.v.d.A. verbonden kranten, maar ook in een onafhankelijk liberaal dagblad als de "Nieuwe Rotterdamse Courant/Handelsblad" - "een slecht kabinet" genoemd. De formatie ervan was voor de laatste een reden om te verklaren, dat "het avontuur" begon en wie de - bijna dagelijkse - commentaren in de NRC nauwlettend volgde moest welhaast vaststellen, dat de kritiek op de nieuwe regeringsploeg in zijn kolommen op zijn minst even scherp, bij tijd en wijle zelfs scherper was dan in de kring rond PvdA-onderhandelaar Van Thijn of ex-premier Den Uyl.

Verwondering behoeft dat niet te wekken. Wij hebben er vorig jaar al op gewezen, dat een ekonoom als de Groningse prof. Pen verklaard heeft, dat hij, indien hij ondernemer zou wezen, zijn stem aan de P.v.d.A. zou geven, aangezien het economisch beleid van het toen zittende kabinet-Den Uyl voor het bedrijfsleven de beste perspectieven bood. Van een dergelijk inzicht is de even toonaangevende als bekwaam geredigeerde N.R.C. natuurlijk niet gespeend. Als de redactie daarvan van "een slecht kabinet" spreekt, dan bedoelt zij in feite hetzelfde wat Den Uyl met andere woorden tot uitdrukking bracht toen hij het regerings-avontuur van Van Agt en Wiegel als "een ramp voor het land" bestempelde. "Slecht" oftewel "een ramp voor het land" wil in dit verband zeggen: Een kabinet waarbij de belangen van het kapitalistische ondernemersdom allesbehalve in vertrouwde handen zijn.

Vanzelfsprekend drukken noch de N.R.C., noch de ex-premier zich op deze wijze uit. Zij achten de formatie van het kabinet-Van Agt in strijd met de *nationale belangen*. Maar de nationale belangen zijn nog nooit iets anders geweest dan de belangen der heersende klassen. Het verschil tussen de nu aan het bewind zijnde regering en die welke er aan voorafging is *niet* dit, dat het kabinet-Den Uyl als kampioen van de arbeiders fungeerde en de ploeg van Van Agt en Wiegel als kampioen van 't kapitaal. Het verschil bestaat hieruit, dat het kabinet-Den Uyl de typische representant was van de moderne kapitalistische ontwikkeling, het kabinet dat er voor in de plaats is gekomen daarentegen de exponent is van het kapitalisme van gisteren, van al diegenen die de ontwikkeling van het moderne kapitalisme willen afremmen.

Dat maakt de huidige regering voor het moderne bedrijfsleven niet tot een verheugend perspectief. Maar maakt 't veel verschil uit voor de arbeidersklasse? Ex-premier Den Uyl wordt niet moe om die vraag bevestigens te beantwoorden. Hij en zijn politieke geestverwanten beschouwen de nieuwe mi-

nisters als een bedreiging voor een rechtvaardiger verdeling van inkomen, kennis en macht. Maar wat zij onder een rechtvaardiger verdeling van inkomen, kennis en macht verstaan, betekent allerm minst iets dat ertoe zou kunnen leiden dat de arbeider ophoudt *arbeider* te zijn; het betekent geenszins een zodanige maatschappelijke hervorming, dat er een eind zou komen aan datgene wat de arbeider tot een *arbeider* maakt en de ondernemer tot ondernemer.

Maar is, zal men vragen, het kabinet-Den Uyl dan niet gestruikeld over wetsontwerpen betreffende de vermogensaanwasdeling en de grondspekulatie, dat wil zeggen over wetsontwerpen die de maatschappelijke ongelijkheden poogden te verkleinen? Heeft de nieuwe minister van onderwijs dan niet reeds blijk gegeven van zijn afkeer van de z.g. "middenschool", waarmee de PvdA-er Van Kemmenade een bijdrage tot de spreiding van kennis wilde leveren? Ons antwoord is, dat de bewuste wetsontwerpen niet gericht waren op de opheffing van de het kapitalisme kenmerkende tegenstellingen, niet op een afschaffing van de meerwaardeproductie, doch op een andere, efficiëntere verdeling van diezelfde meerwaarde. En wat de onderwijspolitiek van het kabinet-Den Uyl aangaat: het streefde bovenal een vorm van onderwijs na die aan de behoeften van het bedrijfsleven en van een hoog-geïndustrialiseerde samenleving beantwoordt. Als iemand ons zou willen voorhouden, dat goede scholen van belang zijn voor de arbeidersklasse, dan willen wij dat niet tegenspreken. Waar het daarbij om gaat is echter de vraag, wát men verstaat onder goede scholen en wat men verstaat onder het belang van de arbeidersklasse.

Wij zien het nog altijd zo, dat er voor de arbeiders in deze samenleving eigenlijk maar één goede school is. Dat is de klassenstrijd, die zij gedwongen zijn te voeren, om het even of er nu een zogenaamd progressief dan wel een behoudend kabinet "de nationale belangen" behartigt. Natuurlijk zeggen wij *niet* dat een trouwe hond hetzelfde is als een sluwe kat. Maar wat zou een arbeider antwoorden, zo iemand hem de vraag stelde door wie hij liever zou worden gebeten?

Over het bijten door de hond of door de kat is ook gesproken door de partijvoorzitster van de P.v.d.A. Op 10 februari j.l. zei mevrouw Van den Heuvel in een toespraak tot het kongres: "Het C.D.A. vergroot de afkeer van de mensen van de politiek. Een partij die kans ziet binnen één kabinetsformatie op grond van hetzelfde programma twee zo verschillende regeerakkoorden te sluiten, veroordeelt de kiezers tot tweederangsburgers. Zo'n partij bevestigt mensen in het gevoel, dat het niet uimaakt of je door de hond of de kat gebeten wordt."

Naar onze opvatting is het onjuist om te beweren, dat het C.D.A. dergelijke gevoelens versterkt. Zij ontstaan niet specifiek door de politiek van roomsen of protestanten, maar door de politiek in het algemeen. Want de politiek, dat wil zeggen: de kunst van het mogelijke, wordt niet voor niets aldus genoemd. Het is de kunst te manoeuvreren binnen hetgeen bij de gegeven machtsverhoudingen mogelijk is. De machtsverhoudingen zelf worden er *niet* door aangetast. Die machtsverhoudingen kunnen aldus worden omschreven, dat het kapitaal heerst over de arbeiders. Waar het in de politiek om draait, dat is de vraag of zij zus dan wel zó moeten worden overheerst, op subtiele, dan wel op een grove en doorzichtiger manier. De laatste levert voor het kapitaal bepaalde risico's op - geheel afgezien van het economische program van een kabinet, waarover een prof. Pen zijn wenkbrouwen mag fronsen - risico's die zwaar wegen, maar waaraan de arbeidersklasse uiteraard geen pijn heeft.